

Łódź, dn. 9.12.2013 r.

Prof. dr hab. Jerzy Różański
Katedra Zarządzania Przedsiębiorstwem
Uniwersytet Łódzki

R e c e n z j a
r o z p r a w y d o k t o r s k i e j
mgr Klaudii Pujer pt.: „Oczekiwania dolnośląskich
przedsiębiorców wynikające z perspektywy przystąpienia
Polski do strefy euro w warunkach destabilizacji Unii
Europejskiej i Monetarnej”
napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Bogumiła Bernasia

I. Trafność wyboru tematyki.

Możliwość przystąpienia Polski do strefy euro jest z jednej strony związana z koniecznością spełnienia określonych warunków wstępnych, które Polska jako kraj musi dotrzymać, z drugiej zaś, jest to wyzwanie dla przedsiębiorstw, które mogą zdawać sobie sprawę z szans i zagrożeń, jakie dla nich ten akces może powodować. Podobnie, jak gospodarka, również i przedsiębiorstwa musiałyby włączyć się w proces przygotowawczy.

Dlatego też, pokazanie oczekiwań, ale i problemów związanych z przystąpieniem do strefy euro, ale właśnie na poziomie mikroekonomicznym, tj. przedsiębiorstw, uważam za potrzebne, a tematykę, za podjętą we właściwym czasie. Natomiast, zastanawiam się, czy tytuł pracy nie stanowi pewnego zawężenia, w stosunku do jej zawartości. Chodzi bowiem nie tylko o oczekiwania, ale i rzeczywiste problemy i uwarunkowania, które będą miały miejsce (na szczeblu przedsiębiorstw), po

przystąpieniu Polski do strefy euro – bo przecież te zagadnienia również były przedmiotem badań literaturowych i w części empirycznych, gdzie badano nie tylko oczekiwania, ale i możliwe zachowania przedsiębiorców.

II. Cele, hipotezy, konstrukcja pracy.

Cel główny pracy sformułowano następująco, jest to „próba diagnozy postrzegania znaczenia, szans i zagrożeń oraz sposobów przygotowania się dolnośląskich przedsiębiorstw niefinansowych do wejścia Polski w struktury UEM”. Tak zarysowany cel wykracza nieco poza zakres pracy, sygnalizowany przez jej tytuł. Cele szczegółowe wpisują się, jako cele wspomagające, w realizację celu głównego. Podstawowy problem badawczy (postulat badawczy) autorka rozprawy wiąże z czynnikami, jakie wpływają na przygotowania przedsiębiorstw do funkcjonowania w strefie euro i skutkami, jakie akces Polski do euro wywoła w badanych przedsiębiorstwach.

Główna teza rozprawy wiąże się z identyfikacją skutków jakie w działaniu badanej grupy przedsiębiorstw przynosi sama perspektywa wstąpienia do strefy euro, ale również i przewidywanego wpływu tego wstąpienia na konkurencyjność, kondycję finansową, gotowość przedsiębiorstw do umiędzynarodowienia swojej działalności. W dalszej kolejności autorka wskazuje, że oczekiwania badanej grupy przedsiębiorców związane z wejściem Polski do strefy euro są również warunkowane ich własnymi interesami ekonomicznymi i wpływa na nie bieżąca sytuacja w strefie euro. Myślę, że jest to oczywiste.

Hipotezy cząstkowe w dużym stopniu wiążą opinie i oczekiwania badanej grupy przedsiębiorstw, z cechami charakterystycznymi tej grupy, dość dowolnie wybranymi, jakkolwiek dość istotnymi z punktu widzenia warunków prowadzenia działalności gospodarczej.

Konstrukcja pracy jest logiczna. Autorka przechodzi od ogólnych rozważań dotyczących integracji ekonomicznej i monetarnej krajów europejskich oraz dotychczasowych działań Polski zmierzających do wprowadzenia waluty euro (rozdział II), do przedstawienia, na podstawie źródeł literaturowych i danych statystycznych, czynników wpływających na działalność przedsiębiorstwa, a wiążących się z wejściem Polski do strefy

euro. Rozdział III natomiast zawiera wyniki badań empirycznych przeprowadzonych przez autorkę rozprawy. Całość kończy obszernie zakończenie, podsumowujące rezultaty osiągnięte dzięki studiom literaturowym i badaniom empirycznym. Należy zwrócić uwagę na bogactwo literatury przytoczonej w bibliografii, oraz dużą ilość załączników, które dodatkowo dokumentują przeprowadzone badania empiryczne.

III. Ogólna ocena rozprawy.

Rozprawa jest wartościowym studium, przedstawiającym przewidywane konsekwencje wejścia Polski do strefy euro, również z punktu widzenia przedsiębiorstw i dla przedsiębiorstw. Autorka wykazała gruntowną znajomość literatury przedmiotu, oraz umiejętność zastosowania metod socjologicznych i statystycznych w badaniach empirycznych. Problematyka jest ważna, aktualna, o dużym znaczeniu dla gospodarki Polski jako całości, oraz polskich przedsiębiorstw. Dlatego ogólna ocena rozprawy jest zdecydowanie pozytywna. Natomiast, autorka wykazała kilka niekonsekwencji.

Przede wszystkim, jeśli główny akcent w rozważaniach miał być położony na przedsiębiorstwo, to dlaczego proporcje między rozdziałem I i II świadczą o przewadze wątków makroekonomicznych nad mikroekonomicznymi. Następnie, autorka dość konsekwentnie lansuje hipotezę, że wejście Polski do strefy euro spowoduje wzrost napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski. Czy są jakieś konkretne argumenty za tym, że tak rzeczywiście będzie? To, że inwestycje zagraniczne wzrosły po akcesji Polski do Unii Europejskiej, nie świadczy, że wzrosną po wejściu Polski do strefy euro. W innym miejscu zresztą cytowany jest pogląd, że wcale tak stać się nie musi.

Następnie, nie określono kryteriów, w oparciu o które wyspecyfikowano cechy charakterystyczne przedsiębiorstwa (wielkość, rodzaj prowadzonej działalności, obszar działania przedsiębiorstwa), mające istotny charakter dla zachowań przedsiębiorstwa w związku z oczekiwanym wejściem Polski do strefy euro. To powoduje, że mimo, iż badania zostały przeprowadzone i przedstawione bardzo starannie, rażą pewną jednostronnością.

Autorka wyraźnie nie chce prezentować swojego poglądu na zagadnienia, będące przedmiotem rozprawy. Zgromadzony materiał literaturowy oraz wyniki badań empirycznych dawały podstawę do znacznie szerszego wnioskowania własnego, niż to miało miejsce w rozprawie. Przedstawianie własnych poglądów, koncepcji, a także propozycji powinno być ważną częścią każdej pracy doktorskiej.

Brakuje też często wyjaśnienia, dlaczego wyniki badań są takie, a nie inne. Czy więc istnieją określone powody, dla których opinie respondentów kształtują się tak, a nie inaczej. Umiejętności interpretacji wyników badań zawsze zwiększają ich wartość.

Zaobserwowane niedostatki nie sprawiają, że wartość pracy jako samodzielnego studium rozwiązującego określony problem badawczy, należy zanegować. Ta wartość jest, nie podlega dyskusji i ona stanowi o pozytywnej ocenie pracy.

IV. Uwagi szczegółowe.

str. 6: co to jest „technika ankiety rozdawanej”,

str. 8: w rozdziale pierwszym, a nie „pierwszy”,

str. 15: plan Wernera – może należałoby napisać jakie elementy planu nie zostały zrealizowane,

str. 22: teoria „opiewająca”? i dalej Kennen, a nie Kennena,

str. 23: absencja narodowej polityki pieniężnej?,

str. 26: znów literatura „opiewająca”?

od str. 97 do końca pracy – przy omawianiu wyników badań obcych lub własnych – brakuje własnej opinii autorki,

str. 99: „z kolei 39% chwiało tego”?,

str. 101: jakie działania dostosowawcze miały być podjęte,

str. 103: „Celem priorytetowym powinno stać się zabezpieczenie zasobów” o co chodzi?,

str. 108: autorka sugeruje, że po wprowadzeniu euro „zasadniczym problemem stanie się napływ zagranicznej konkurencji” – przecież już to mamy,

str. 114: jakie argumenty przemawiają za tym, że wejście Polski do strefy euro spowoduje umiędzynarodowienie działalności polskich przedsiębiorstw?,

str. 115: autorka pisze „po przyjęciu w Polsce waluty euro firmy krajowe mogą dalej działać jedynie na rynku krajowym” – uważam, że w większości przedsiębiorstw krajowych właśnie tak będzie,

str. 116: czy na pewno przedsiębiorstwa globalne kierunkują swoją sprzedaż na rynki triady – to raczej przedsiębiorstwa globalne pochodzą z tego obszaru,

str. 121: przedsiębiorstwo budowane od podstaw to inwestycja greenfield, a na pewno nie przejęcie lokalnej firmy. Tworzenie oddziałów za granicą i tworzenie spółek-córek to znów zupełnie inna klasyfikacja,

str. 126: czy wejście Polski do strefy euro przyczyni się do wzrostu napływu inwestycji zagranicznych? Rozważania w pierwszym akapicie na tej stronie niejasne – nie rozumiem argumentacji autorki i dalej – czy integracja europejska ma wpływ na intensyfikację przepływu BIZ z krajami trzecimi? W jakiej sytuacji? To musi być bardziej klarownie wyjaśnione.

str. 134: autorka pisze, że unia monetarna nie musi prowadzić do większego napływu BIZ, wcześniej reprezentowała odmienny pogląd,

str. 135: „stopa zawrotu”,

str. 136: tu znów przekonanie o tym, że wprowadzenie euro zintensyfikuje napływ BIZ do Polski,

str. 149: tabela 3.4. – tu chyba błędy w wyliczeniach,

str. 155: czy o rodzaj prowadzonej działalności trzeba było pytać – czy nie było tej informacji przy wyborze firmy?

str. 187: „wzrost ryzyka biznesowego, strategicznego i finansowego” według jakich kryteriów autorka systematyzuje ryzyko?

str. 199: „wysoki odsetek badanych nie wiedział” odsetek nie wiedział?,

str. 223: uwaga autorki pokrywająca się z moimi obserwacjami „badane przedsiębiorstwa nie identyfikują przedsięwzięcia, jakim jest wejście Polski do UEM ze spektakularnymi zmianami wynikającymi z redefinicji strategii konkurowania” – chociaż jak wynika z badań, niektóre podejmą nowe działania,

str. 250: autorka stwierdza, że „stosunek do redefinicji strategii konkurencyjnej i umiędzynarodawiania działalności firmy po akcesji Polski do UEM wiąże się z wielkością podmiotu i formą jego działalności” co wynika z badań. Ale wynika to też z tego, że właśnie te, a nie inne cechy autorka badała,

str. 251: ostatni akapit – autorka stwierdza, że po wejściu Polski do strefy euro „firmy będą uprawnione do zakładania filii i oddziałów za granicą”. Wyrażenie niezręczne, ponieważ już takie uprawnienia mają. Innym problemem jest to, czy koszty wejścia i zdobywania pozycji na obcym rynku się zmniejszą w warunkach jednolitej waluty – jeśli nawet, to uważam, że nieznacznie.

V. Ostateczna konkluzja.

Recenzowana rozprawa ma charakter wielowątkowy. Znajdują się w niej wątki związane z integracją ekonomiczną Europy, jej integracją monetarną, skutkami makroekonomicznymi i mikroekonomicznymi wejścia Polski do unii monetarnej. Relatywnie dość dużo miejsca poświęcono problematyce inwestycji zagranicznych i ich kształtowania pod wpływem zmian waluty. To szerokie osadzenie problemu stanowi o wartości pracy.

Do kolejnych walorów rozprawy zaliczyć należy:

- 1) Trafny wybór tematyki, jej przyszłościowy charakter,
- 2) Dobrą znajomość literatury przedmiotu oraz dotychczasowych badań prowadzonych w tej tematyce,
- 3) Przeprowadzenie wartościowych badań empirycznych, z wykorzystaniem właściwych metod badawczych,
- 4) Osiągnięcie planowanych celów badawczych, potwierdzenie przyjętych hipotez,

Do mankamentów rozprawy należałoby zaliczyć:

- 1) Zbyt szerokie, nie znajdujące zastosowania w dalszej części pracy, ujęcie ogólnych problemów związanych z unią ekonomiczną i monetarną,
- 2) Szereg twierdzeń nie jest popartych rzetelnymi badaniami, na przykład pogląd o wzroście polskich inwestycji za granicą i zagranicznych

inwestycji w Polsce po wprowadzeniu euro, o inwestycjach globalnych przedsiębiorstw w krajach triady itp.,

- 3) Ograniczenie badań empirycznych do zbadania związków między oczekiwaniami związanymi z wprowadzeniem euro, a wybranymi przez autorkę w sposób dowolny cechami charakterystycznymi przedsiębiorstwa (wielkość, obszar działania, rodzaj prowadzonej działalności),
- 4) Unikanie formułowania własnych opinii i wniosków wynikających ze zgromadzonego materiału teoretycznego i empirycznego.

Zestawienie walorów i mankamentów pracy pozwala sformułować opinię, że walory są znacznie wyraźniejsze, niż mankamenty. Rozprawa spełnia warunki stawiane pracom doktorskim. Wnioskuje o przyjęcie rozprawy i skierowanie jej do publicznej obrony na Wydziale Ekonomii, Zarządzania i Turystyki UE we Wrocławiu w dyscyplinie ekonomia.

